

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Veranderingen van universiteiten in de voormalige DDR en Polen

Jong, M. de; Smolenaars, M-L.

Citation

Jong, M. de, & Smolenaars, M. -L. (1996). Veranderingen van universiteiten in de voormalige DDR en Polen. *Bestuurskundige Berichten*, 11(2), 19-20. Retrieved from <http://hdl.handle.net/1887.1/item:3233995>

Version: Publisher's Version

License: [Creative Commons CC BY-NC-ND 4.0 license](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Downloaded from: <http://hdl.handle.net/1887.1/item:3233995>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

is telkens weer anders en boeiend.

De weinige tijd die ik nog heb voor onderzoek, besteed ik momenteel geheel aan diverse onderzoeken op het gebied van bestuurlijke vernieuwing en regiovorming in het Binnenlands Bestuur. Samen met enkele collegae vorm ik sinds een jaar een onderzoeksgroep die reeds diverse onderzoeken is gestart. Rond de zomer komt het eerste boek uit waarvan we de redactie voeren en dat handelt over de merkwaardige rol die het meso- of middenbestuur (provincies) in Nederland reeds

lang vervult. Andere onderzoeken betreffen een internationaal onderzoek naar gemeentesecretarissen (en hun buitenlandse evenknie) en een onderzoek naar gemeentelijke herindelingen (o.a. Rosmalen).

Een zelfportret zou onvolledig zijn zonder enige verwijzing naar de activiteiten die mij buiten het werk bezighouden. Hoewel het werk soms de nodige vrije tijd opslokt, blijven er gelukkig nog andere dingen over. Momenteel zing ik in twee Leidse koren, het Arnold Schönberg Kamerkoor en Primavera; van het eerste

koor ben ik tevens voorzitter. Zingen is voor mij dé manier om helemaal te ontspannen en met anderen lekker muziek te maken. Verder lees ik in mijn vrije tijd graag romans en probeer ik in ieder geval twee keer in de week hard te lopen. Naast theater- en saunabezoek, vind ik het ook lekker om gewoon thuis te zijn samen met mijn vriend.

Dr G.H.J.M. Neelen is verbonden aan de Vakgroep Bestuurskunde Leiden.

Lekker gewinkeld ?

En hebt u trek in een heerlijk kopje koffie ?

Kom dan even langs bij croissanterie

"LA RUELLÉ"

voor een heerlijk vers broodje
met een heerlijk kopje koffie

Marsmansteeg 10

2311 EE Leiden

donderdagavond gesloten

ingezonden mededeling

Veranderingen van universiteiten in de voormalige DDR en Polen

Marjolijn de Jong en Marie-Louise Smolenaars

In augustus 1995 vertrok Annemiek van Rooyen voor een onderzoekstage naar Oost-Europa. In een interview heeft ze ons verteld over haar ervaringen daar.

Allereerst waren wij erg benieuwd hoe het Annemiek op het idee was gekomen om een onderzoekstage te gaan doen in Oost-Europa. Het idee voor de stage was ontstaan nadat haar een stageplaats was aangeboden door een contactpersoon van de universiteit van Minsk in Wit-Rusland. Het leek Annemieke leuk onderzoek te doen naar de structuur en het management van de universiteit van Minsk en dit te vergelijken met de een universiteit in een ander Oost-Europees land, waarvan redelijkerwijs kon worden aangenomen dat het een andere ontwikkeling had doorgemaakt na de val van de Muur in 1989. De keuze viel op de universiteit van Jena in het voormalige Oost-Duitsland.

Geen visum

Annemieke verteld dat het er vlak voor vertrek even op leek dat de hele stage in duigen zou vallen, want twee weken voor vertrek bleek het niet mogelijk een visum te krijgen voor Wit-Rusland. Er was een nieuw universiteitsbestuur gekozen aan de universiteit van Minsk en dit bestuur zei dat er niet voldoende financiële middelen waren om Annemiek op te vangen. Het vermoeden bestond echter dat het nieuwe universiteitsbestuur liever geen buitenlanders aan de universiteit wilde heb-

ben. Dit was een flinke tegenvaller, maar met behulp van contacten die de vakgroep bestuurskunde in Leiden heeft met de universiteit van Wrocław in Polen kon daar een stage worden geregeld. Binnen een week was alles rond en kon Annemieke, hoewel later dan gepland, toch naar Oost-Europa vertrekken. Als eerste bezocht zij de universiteit van Wrocław, vanaf eind augustus tot november. Daarna verbleef ze tot en met januari in Jena.

Leerlingen horen te luisteren

Wat waren de opvallendste verschillen tussen Nederlandse en Oost-Europese universiteiten? Een van de verschillen die opviel was de mentaliteit van de Oost-Europese docenten. In Polen krijgen docenten een aanstelling voor het leven als docent en blijven soms meer dan dertig jaar aan dezelfde universiteit omdat verhuizen moeilijk is. Daarnaast is er de erfenis van het communisme: wat de docenten zeggen is de waarheid en leerlingen behoren te luisteren. Hierbij is er een verschil met docenten die een tijd in het "Westen" hebben doorgebracht, zij stimuleren discussies wel.

Tenslotte vertelde Annemiek over de verschillen tussen de universiteiten waar ze onder-

zoek had gedaan. Wat deze verschillen betreft kan gezegd worden dat er voor de val van de Muur in 1989 nauwelijks verschillen waren tussen de universiteiten van Jena en Wrocław.

Na de val van de Muur zijn de verschillen toegenomen. Het voormalige Oost-Duitsland is samengevoegd met West-Duitsland en de Oost-Duitse universiteiten hebben het West-Duitse systeem grotendeels overgenomen. Deze grote verandering vond plaats in zeer korte tijd en zorgde in het begin voor wat moeilijkheden. Nu loopt alles goed. Daarnaast beschikt de Duitse overheid, door het verhogen van de belastingen en het groter worden van de staatschuld over voldoende middelen om in de universiteiten te kunnen investeren. Aangezien de middelen voor veranderingen en renovaties aanwezig zijn, zijn resultaten tamelijk snel zichtbaar. De mensen zien dat er echt wat gebeurd waardoor de kans ontstaat dat ze enthousiast worden voor de veranderingen.

In Polen is men nog bezig met de opbouw van de economie en is er minder geld over voor de universiteiten. Dit heeft voor de vakgroep waar Annemiek stage liep in Polen: "Law and Public Administration", onder andere tot gevolg dat meerdere docenten een kleine

ruimte, met zeer weinig mid-delen moesten delen om in te werken. In beide landen zijn Marxistische en Leninistische studies komen te vervallen. In Polen echter geven docenten die aanhangers waren van het communisme nog steeds college, terwijl in het voormalige Oost-Duitsland docenten die nauwe banden onderhielden met de Stasi zijn ontslagen.

Polen

Doordat in het begin van de jaren '90 een nieuwe wet in werking trad waren de universiteiten in Polen vanaf dat moment bijna geheel autonoom. Vroeger werden alle besluiten steeds verder naar boven in de hiërarchie gestuurd en de belangrijkste beslissingen werden in Warschau genomen. Nu heeft de regering een raamwerk van eisen opgesteld wat betreft de opleiding, normen waar aan voldaan moet worden voor een promotie e.d.. Aan de hand van een aantal criteria, het aantal studenten, doctoren en professoren in dienst, wordt een budget vastgesteld. Verder moet de universiteiten het zelf maar uitzoeken.

Aangezien er minder geld is houdt dit meestal in dat een aantal afdelingen wordt opgeheven die niet strikt noodzakelijk zijn voor het geven van onderwijs of die diensten leveren die beter door de markt kunnen worden geleverd. De afdeling die de zorg voor vakantiehuisjes regelde, het Bureau voor de Opvoeding van Studenten, zij verzorgden een EHBO-cursus en een soort training en het Communistische Bureau zijn al opgeheven en het is de bedoeling dat er in de toekomst meer afdelingen/bureaus volgen.

Daarnaast bepaalde vroeger de staat wie mocht studeren. Nu mag iedereen studeren,

mits men een toelatings-examen met (zeer) goed gevolg heeft afgelegd. Mensen die de examens wel met goed gevolg hebben afgelegd, maar toch niet geplaatst zijn kunnen zich inschrijven als part-time student. Dit heeft ertoe geleid dat het aantal studenten de laatste jaren sterk is toegenomen. Beurzen zijn er alleen voor studenten die heel goed of heel arm zijn.

Er is wel onderzoek aan de universiteiten, maar veel minder dan bijvoorbeeld hier in Nederland. Dit komt omdat er veel minder geld is voor het doen van onderzoek. De regering in Warschau beheert een speciaal onderzoeksbudget en als je onderzoek wilt doen moet je hier je onderzoeksopzet naar toe sturen en als deze wordt goedgekeurd kun je geld krijgen in de vorm van een bijdrage aan je onderzoek of een beurs, dit laatste houdt in dat je bent vrijgesteld van andere verplichtingen. Onderzoek dat gesponsord wordt door het bedrijfsleven kent men nog zeer weinig.

De voormalige DDR

In de voormalige DDR is er, zoals al eerder werd gezegd, veel meer geld beschikbaar voor de universiteiten. Daarnaast is er een hoop kennis beschikbaar uit het voormalige West-Duitsland. De huidige *Kanzler* (manager) van de universiteit van Jena is afkomstig uit West-Duitsland en er zijn zeer veel jonge net afgestudeerde juristen e.d. naar het voormalige Oost-Duitsland getrokken om te helpen bij de wederopbouw. De in 1956 opgeheven *Länder* zijn weer opnieuw in het leven geroepen waardoor de universiteiten veel dichterbij het ministerie van onderwijs staan. Dit staat in contrast met de situatie in Polen, waar het functioneren van het lokaal bestuur nog

niet zodanig is ontwikkeld dat andere decentrale overheidsorganen kunnen terugvallen op de overheid.

Het personeelsbeleid van de universiteit van Jena is veel flexibeler en marktgerichter geworden. Zo werkten er in Jena voor 1989 ongeveer 3400 mensen aan de universiteit, nu zijn dit er nog maar ongeveer 2150. Daarnaast hadden vroeger 2/3 van de mensen in dienst een vaste aanstelling, nu is dit minder dan maar 1/3.

Alles bij elkaar genomen is er veel veranderd op het gebied van het universitair onderwijs in beide landen. Niet alleen ten opzichte van vroeger, maar ook ten opzichte van elkaar.

Thema BB nr. 2

Vrede en Veiligheid

deadline: 24 juni